

Begunci in priseljenci v Sloveniji

Migracija kot upanje

KLARA KOŽAR ROSULNIK, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije, ZRC SAZU
klara.kozar-rosulnik@zrc-sazu.si

● **Izveček:** V prispevku najprej predstavljamo upanje kot specifično človeško doživljanje, ki je odprto v prihodnost in pomeni alternativo trenutni življenjski realnosti. V nadaljevanju koncept upanja povezujemo s sodobnimi migracijskimi procesi. Selitev namreč velikokrat pomeni možnost za zagotavljanje boljše prihodnosti – v smislu izboljšanja ekonomskega položaja, izobrazbenih možnosti, zagotavljanja varnosti. Na primeru izbranih raziskav ženskih migracij prikazujemo, da je migracija v prihodnost usmerjena strategija, ki uteleša upanje in nemalokrat zahteva žrtvovanje v sedanosti. Pripovedi žensk prikažejo upanje kot neverjetno energijo, ki pomaga, da se ljudje lažje soočajo s težkimi življenjskimi okoliščinami.

Ključne besede: upanje, delovalnost, sodobne migracije, ženske migracije.

Migration as Hope

● **Abstract:** This paper begins by presenting hope as a specific human experience, which is open to the future and denotes an alternative to the current reality of life. It continues by connecting the concept of hope with contemporary migration processes. Namely, moving is often an opportunity to ensure a better future – in the sense of improving one's economic status, educational opportunities and safety. On the example of selected research into the migrations of women, the paper shows that migration is a future-oriented strategy, which embodies hope and often requires a sacrifice in the present. Women's stories show that hope is an incredible energy that helps people to more easily cope with difficult life circumstances.

Keywords: hope, agency, contemporary migrations, migrations of women.

Uvod

V zadnjih dveh desetletjih so se v humanističnih in družboslovnih vedah uveljavile številne študije o upanju: v antropologiji, socialni filozofiji (Crapanzano 2003; Hage 2003; Miyazaki 2004; Zigon 2009; Thompson in Žižek 2013) in tudi v andragogiki (Freire 1994; Moulden, 2005; ESREA 2016¹). Pred tem je bila tovrstna »kategorija izkušnje«, ki jo v lastnih življenjih visoko vrednotimo, skoraj izobčena iz družboslovnih raziskav. Crapanzano (2003) piše, da verjetno zato, ker upanje pretirano povezujemo z religiozno predanostjo in čustvovanjem. Taussig dodaja, da je na zahodu v 20. stoletju v akademskih razpravah prevladalo stališče, da je pomanjkanje upanja znak modrosti in intelektualne globine (Zournazi 2002). Sicer pa je znano, da poleg močnega pozitivnega pojmovanja upanja obstaja tudi zelo dolga filozofska tradicija, ki upanje dojema negativno, saj so mnogi, od Spinoze do Nietzscheja, razumeli upanje kot krhkost in odgovornega krivca za odlaganje življenja (Hage, po Zournazi 2002).

Koncept upanja ni nov. V grški mitologiji naj bi bila Pandora prva ženska, ki so jo ustvarili bogovi. Kot poročno darilo ji je Zevs podaril skrinjico, iz katere se je, potem ko jo je odprla, sprostil roj vseh vrst bolezni, sovraštev, zavisti in ostale zle stvari, ki jih ljudje do tedaj še niso doživeli. V skrinjici je ostalo le še upanje. Upanje je ključnega pomena v krščanstvu, kot sveti Pavel zapiše v pismu Korinčanom (1 Kor, 13) tekst o veri, upanju in ljubezni. Tomaž Akvinski upanje opredeli kot eno od teoloških kreposti (Daleferth in Block 2016).

Upanje je bilo skozi stoletja predmet umetniških, filozofskih in verskih raziskovanj ter razmišljanj. Razmislek o porastu družboslovnih besedil o upanju v zadnjih dveh desetletjih poziva k pozornosti, zakaj zdaj. Je ponovni interes po proučevanju upanja odraz sveta, ki je bolj upajoč ali bolj brezupen, kot je bil nekoč?

V prvem delu tega prispevka podrobneje predstavljamo koncept upanja, v nadaljevanju pa se navezujemo na družbene spremembe, ki vplivajo na povečanje migracij. Migracije so zajele tako rekoč ves svet (ne glede na status in izvor migranta) in so sestavni del vsakdanje realnosti. Migrantni so vse bolj mobilni, njihove

zgodbe vedno bolj različne, vsem pa je skupno isto upanje, ista vizija: boljše življenje. Vendar pa vsi ne migrirajo pod enakimi pogoji in niso »obdarjeni« z enakimi priložnostmi in možnostmi.

Migracije so izziv tudi za izobraževalne institucije, saj s priseljenci migrirajo tudi otroci, ki se vključujejo v izobraževalni sistem. V nekaterih slovenskih izobraževalnih ustanovah so se že od osamosvojitve dalje srečevali z vključevanjem otrok priseljencev, povsod pa na vedno večje število otrok priseljencev niso bili pripravljene, zato se vsaka institucija po svoje sooča s spremembami in prilagoditvami. Anica Mikuš Kos (2016) je na konferenci Različni, a skupaj v izobraževanju² opozorila, da so šolski delavci pri otrocih vse preveč osredinjene na težave pri učenju jezika in premalo pozorni na njihovo čustveno in psihosocialno stanje, ki pa pomembno vpliva na zmogljivosti učenja. Šola v novem kulturnem okolju je za otroka priseljence lahko prostor novih stresov, prizadetosti in ponižanja ali pa prostor sprejetosti, varnosti, uresničevanja upanja, podpore in pomoči. Veliko vlogo pri tem, kako bo otrok doživel novo okolje, imajo tudi šolski svetovalni delavci - s celostno obravnavo, izhajanjem iz po-

Upanje je bilo skozi stoletja predmet umetniških, filozofskih in verskih raziskovanj ter razmišljanj.

treb otrok, razumevanjem težav, pričakovanj in upanj, ki spremljajo posameznega učenca priseljence, ter s spodbujanjem medkulturnega dialoga na šoli.

Migracije so izziv tudi za izobraževalne institucije, saj s priseljenci migrirajo tudi otroci, ki se vključujejo v izobraževalni sistem.

Upanje

S konceptom upanja se srečujemo tako v vsakdanjem življenju kot v mnogih teorijah, v razsežnosti od vsakdanjih aspiracij ljudi do eshatologije in eksistencializma. Avtorji ga različno opredeljujejo. Najbolj splošna opredelitev je upanje kot specifično človeško doživljanje, prepleteno z doživljaji, čustvi, mislimi in hotenji, ki je odprto v prihodnost (Rojnik 2006). Če upanje razumemo v najširšem smislu, ga lahko opišemo kot pričakovanje nečesa, kar se še ni >

1 Konferenca ESREA: Resources of Hope: The place of hope in researching learning lives, Canterbury, England, 3.-6. 3. 2016.
2 Konferenca Različni, a skupaj v izobraževanju, Inkluzija otrok priseljencev v izobraževanje, Ravne na Koroškem (21. 1. 2016).

zgodilo (Bloch 1986) in je označeno s potencialnostjo, vero ali zaupanjem v prihodnost in obenem tudi z negotovostjo. Upanje je mogoče razumeti kot doživljanje možnosti, ki predstavlja alternativo trenutni življenjski realnosti. Lahko je navdih za ukrepanje (Sarró 2015) in vodi v delovalnost, pomaga ljudem pri soočanju s trpljenjem in težjimi življenjskimi okoliščinami (Zigon 2009) ali pa je povezano s čakanjem in vodi v pasivnost (Crapanzano 2003).

Eden največjih teoretikov upanja Bloch (1986) upanje definira kot čustveno stanje, ki predstavlja

Upanje se tesno prepleta s tremi elementi, ki so tri poti predelovanja izkušnje: kognicijami, afekti in delovanjem.

antitezo obupu, strahu in tesnobi; predstavnik kritične pedagogike Giroux (1997) ga opredeli kot kvalitativno izboljšanje življenja glede na trenutno stanje; Freire (1994) pa kot uresničljive sanje in kot ontološko nujnost, brez katere ne moremo začeti boja za spremembe. Freire poudarja odprtost upanja v prihodnost, ne razkriva pa njegove povezanosti s sedanostjo. Upanja ni mogoče locirati izključno v prihodnost. Vključuje tudi to, kako reagiramo tukaj in zdaj. Gre za tenzijo med *statusom quo* in *še nedoživetim*. Upanje torej ni le razmišljanje o prihodnosti, pač pa je dejanje, ki se odvija v sedanosti z namenom konstrukcije in osmišljanja prihodnosti (Fox 2011).

Upanje se tesno prepleta s tremi elementi, ki so tri poti predelovanja izkušnje: kognicijami, afekti in delovanjem. Želja oz. potreba po spremembi življenja pri posamezniku sproži (avto)refleksijo. Sprašuje se, kdo je, kam gre, kaj lahko pričakuje od trenutnega življenja in kakšno življenje želi zase in za svoje najbližje. Gre torej za posameznikov vpogled, ki ga ozavešča in mu pripíše nove pomene, kar lahko opredelimo kot védenje o sebi³ (Tynjälä 2013). Upanje lahko razumemo kot k cilju usmerjeno energijo, ki povečuje človeške vzdržljivosti in vodi v delovalnost⁴. Bloch (1986) poudari, da je delovanje, usmerjeno v objekt upanja, nujno po-

trebno, saj se le tako lahko realizira. Vendar pa upanja ni moč videti zgolj v optimistični luči, v smislu motivacije za doseganje zamišljene prihodnosti, pač pa je lahko tudi paralizirajoče, s čimer zavira posameznikovo delovalnost (ga ohromi). Kognitivno sidrišče upanja so posameznikovi cilji (Snyder 1994), ki se razlikujejo glede na časovnost – lahko so kratkoročni ali dolgoročni. Cilji morajo biti jasni, realni in dosegljivi, da posameznik zavestno razmišlja o njih. Nekateri so lažje dosegljivi in potrebujejo manj delovalnosti, tisti, ki so težje uresničljivi, potrebujejo več zavzetosti. Večji kot je izziv, večje kot je posameznikovo upanje, zadovoljnejši bo ob iskanju učinkovitih poti za doseganje ciljev. Pozitivni afekti se pojavijo takrat, ko se posameznik smatra za uspešnega pri izpolnjevanju zastavljenih

ciljev in negativni, ko se dojema za neuspešnega. Upanje kot želja po boljši kakovosti življenja torej prispeva tudi k osebni izpolnitvi in zadovoljstvu, ki omogoča ljudem, da v življenju tvegajo.

V zadnjih nekaj letih se je povečalo raziskovalno zanimanje za upanje tudi v kontekstu migracij, mobilnosti in nemobilnosti (npr. Lucht 2011; Cole 2014; Pine 2014; Kleist in Jansen 2016). Vzroke za večjo raziskovalno zavzetost bi lahko pripisali predvsem sodobnim trendom migracijskih procesov (Kožar Rosulnik 2015) in značilnostim časa, v katerem se nahajamo. Ta je zaznamovan z nenehnim spreminjanjem razmer, nestabilnostjo, fluidnostjo, negotovostjo, vsesplošno krizo, naraščajočo neenakostjo, nemiri, vojnami, nasiljem, politično nestabilnostjo, naravnimi nesrečami, neugodnimi podnebni spremembami in posledično ekološko krizo. Zaradi teh dejavnikov je za sodobne družbe značilno, da se soočajo s kvantitativno rastjo v premikih prebivalstva, sočasnim priseljevanjem in izseljevanjem ter z različnimi vrstami migracij.

Sodobne migracije

Gibanje prebivalstva je globalen, stalen in spremenljiv proces, značilen za vsa zgodovinska obdobja. Migracije se pojavljajo v različnih modalitetah, kot stalne ali začasne, lokalne ali mednarodne, ekonomsko ali politično inducirane, prisilne ali prostovoljne, zakonite

Tisto, kar ločuje sodobne migracije od preteklih, je njihov globalni domet, spremenjeni tipi in geografski vzorci migracij, položaj v notranji in zunanji politiki ter posledice (ekonomske, družbene, kulturne itd.), ki jih prinašajo.

3 Tynjälä (2013) v svojem 3-P modelu znanje opredeljuje po naslednji delitvi: teoretično ali konceptualno znanje (theoretical or conceptual knowledge), praktično ali izkustveno znanje (practical or experiential knowledge), znanje o sebi (self-regulative knowledge) ter sociokulturno znanje (sociocultural knowledge).

4 Izraz delovalnost uporabljamo kot prevod angleškega izraza agency.

ali nezakonite. Nanje vplivajo številni dejavniki: boljši življenjski pogoji, več možnosti za študij ali delo, ljubezen, selitev na podlagi združitve z družino, prijatelji. Mnogi so tudi prisiljeni k zapuščanju svoje države, na primer begunci, ki bežijo pred konflikti ali naravnimi nesrečami, žrtve trgovine z ljudmi. Tisto, kar ločuje sodobne migracije od preteklih, je njihov globalni domet, spremenjeni tipi in geografski vzorci migracij, položaj v notranji in zunanji politiki ter posledice (ekonomske, družbene, kulturne itd.), ki jih prinašajo.

Nekateri avtorji zato, čeprav ob zavedanju, da ne gre za nov pojav, govorijo o dobi migracij (Castles in Miller 2009) ali o globalizaciji migracij (Friedman 2004). Zagotovo so na globalne razsežnosti migracij vplivali dejavniki, kot so: vse večje ekonomske razlike, vztrajno povpraševanje po visoko in nizko kvalificirani delovni sili v segmentiranih trgih dela bogatih družb, neenak demografski razvoj, sodobne vojne, staranje prebivalstva, demografske spremembe, neugodne podnebne spremembe in posledično ekološke krize, nove možnosti poceni transporta in komunikacij.

Avtorja Castles in Miller (2009) opredeljujeta šest splošnih trendov v sodobnih migracijah: *globalizacija* se kaže v povečanem deležu migrantov po vsem svetu, *pospešitev migracij* v kvalitativni rasti gibanja prebivalstva v vseh regijah, *diferenciacija* v soočanju držav z različnimi vrstami migracij, trend *feminizacije* in v pomembnosti vloge žensk v mednarodnih migracijah, v vseh regijah in v skoraj vseh vrstah migracij ter *politizacija* v povečani politični pozornosti na migracije na nacionalni in mednarodni ravni. Zadnji od trendov v sodobnih migracijah, *razmah tranzicijskih migracij*, pomeni, da tradicionalne države priseljevanja postajajo države tranzita.

Zadnja faza množičnih migracij se je začela z naftno krizo v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja, kateri je sledila recesija. Ta je spodbudila prestrukturiranje svetovnega gospodarstva, vključila investicije kapitala v nove industrijske dežele, spremenila vzorce svetovne trgovine in uvedla bolj množično uporabo novejših tehnologij. Iz tega so sledili skokovita rast delovnih migracij ter spremenjeni migracijski vzorci (Castles in Miller 2009; Grayson 2014). Na povečanje števila migrantov v globalnem smislu vplivajo tudi spremembe na trgu delovne sile, zlasti vedno bolj prilagodljivi načini zaposlovanja. Zaradi njih vedno več ljudi dela pogodbeno za določen čas, kar povzroča rast kratkoročnih gibanj prebivalstva (Kofman idr. 2000). Poleg rasti delovnih migracij je za to obdobje značilno razseljevanje na milijone beguncev, ki so bežali pred vojaškimi konflikti v Afriki, na Vzhodu, po razpadu Sov-

jetske zveze, na Balkanu, v nedavnih spopadih v Afganistanu, Iraku, Šri Lanki, v zadnjem obdobju v Libiji in Siriji. Napetosti med državami in nacijami vplivajo na hitre spremembe v populacijskem gibanju, vključno z nastajanjem skupin beguncev. Visoki komisariat Združenih narodov za begunce (UNHCR 2015), kakor tudi Amnesty International, opozarjata, da je ob koncu leta 2015 zaradi trenutnih kriz v Afriki in na Bližnjem vzhodu ter njihovih posledic (revščina, bolezni, nasilje) število beguncev in notranje razseljenih oseb preseglo 65 milijonov (od tega je več kot polovica otrok), kar je najvišje število po drugi svetovni vojni. Po njihovih podatkih svoj dom vsako minuto zapusti štiriindvajset oseb. Število pa se glede na vsakdanje vesti iz kriznih žarišč Sirije in Iraka še povečuje.

Z raznolikimi tipi migracij (begunstvo, delovna, družinska migracija), ki se nemalokrat prepletajo med seboj, se srečuje večina držav (Castles in Miller 2009). V letu 2015 je po podatkih Združenih narodov zunaj svoje izvirne države prebivalo 244 milijonov ljudi, kar pomeni 3,3 odstotka svetovne populacije (United Nations 2016). V ozadju teh števil pa obstaja precejšnja raznolikost v pogojih in razlogih za migracije. Z oblikovanjem Evropske unije se je ustvarila iluzija izginjanja meja, »odprte Evrope« in »svobodnega pretoka ljudi«, v resnici pa so se meje le še okrepile do posameznikov in posameznic iz t. i. tretjih držav. Pravica do svobodnega gibanja in z njo povezane ekonomske, socialne in poli-

Z oblikovanjem Evropske unije se je ustvarila iluzija izginjanja meja, »odprte Evrope« in »svobodnega pretoka ljudi«, v resnici pa so se meje le še okrepile do posameznikov in posameznic iz t. i. tretjih držav.

tične pravice so omejene predvsem na državljane držav članic Evropske unije, medtem ko je nadzor nad zunanji mejami vedno strožji. Najsplošneje gledano bi lahko na podlagi orisa sodobnih migracijskih trendov sklepali, da se migranti in migrantke med seboj vedno bolj razlikujejo, tudi po aspiracijah in upanju.

Migracija kot uresničevanje upanja

Upanje se povezuje z vsakdanjimi strategijami preživetja in pomeni poskus zagotavljanja boljše prihodnosti. Migracija pomeni eno izmed možnosti za razrešitev negotove življenjske realnosti, toda kot smo že zapisali, ne vsem. Za sodobne družbe je značilen paradoks mobilnosti. Na eni strani odpiranje meja znotraj Evropske unije pomeni priložnosti, povečuje mobilnost delavcev, študentov in predvsem mladih visoko >

izobraženih ljudi z ambicijami po karieri in z upanjem po boljšem plačilu. Na drugi strani povečan doseg in dostopnost informacijsko-komunikacijskih tehnologij, medijev in prometnih tehnologij omogoča ljudem v mnogih delih sveta izpostavljenost viziji dobrega življenja drugje, vendar je sočasno zaradi vse večje neenakosti, skupaj z restriktivnimi migracijskimi režimi, velika večina teh ljudi izključenih iz krogov zakonite mobilnosti. Upanje je glede na brisanje in nastajanje političnih meja distribuirano zelo neenakomerno.

Migracija je bila vselej povezana z vizijo dobrega življenja. Lahko jo razumemo kot strategijo, ki je usmerjena

Migracija je bila vselej povezana z vizijo dobrega življenja. Lahko jo razumemo kot strategijo, ki je usmerjena v prihodnost in uteleša upanje.

v prihodnost in uteleša upanje. Primer slovenskih Aleksandrink⁵ (Makuc 1993) prikazuje, kako je migracija v prihodnost usmerjen proces, ki nemalokrat zahteva žrtvovanje v sedanosti. Poročene žene in matere so pogosto zapustile svoje komaj nekajmesečne dojenčke in odšle v dobro plačano službo do jilje v Egipt. Zasluzek, ki so ga pošiljale domov, je bil namenjen boljši prihodnosti družine – šolanju otrok, izgradnji ali obnovi hiše oz. poslopja.

Podoben primer v sodobnosti so ženske migracije iz Ukrajine v Italijo (glej Fedjuk 2011; Vianello 2016). Ženske srednjih let, pogosto razvezane ali ovdovele, zapuščajo svoje že slabotne in ostarele starše, da proti plačilu skrbijo za starše drugih. Zaposlujejo se kot negovalke starejših in bolnih na domu. Svoj dom zapustijo z namenom, da bi v nekaj letih zaslužile dovolj

Migracije so pomemben element družbenega upanja, ki soozačujejo potencial in upanje na simbolnih in materialnih ravneh, kljub negotovosti in tveganju, ki jih migracije lahko prinačajo.

denarja, da bi rešile ekonomske težave doma ter pomagale svojim otrokom uresničiti njihove zmožnosti in prihodnost. Vendar praviloma ženske ostanejo več let, saj so izpostavljene nenehni negotovosti. Močno so usmerjene v prihodnost, v vrnitev domov, vendar nenehno prelagajo svoj odhod. Ker si silno želijo lepše

prihodnosti, vztrajajo v negotovih in marginalnih pogojih (nemalokrat brez dovoljenja za bivanje; z dovoljenjem, a z nerednim delom ipd.).

Za selitev se ljudje ne odločajo zgolj zaradi ekonomskih razlogov. Migracija lahko pomeni tudi iskanje varnosti. Francoska raziskovalka Letitia Trifanescu (2015) je zbirala življenjske zgodbe afriških prosilk azila v Franciji v luči njihovega opolnomočenja. Ženske so svoje države zapustile iz različnih razlogov, povezanih z zakonskim življenjem in osebno varnostjo. Ker so jih njihovi družinski člani prisilili v zakonsko zvezo, so se odločile za radikalen prelom s preteklostjo, v upanju za boljšo prihodnost, kljub opuščanju kolektivne zgodovine, žrtvovanju družine, nezakonitosti svoje migracije in nevarnim pogojem.

Podobno kot afriške ženske v zgoraj opisani raziskavi varnost iščejo tudi

begunci in begunke, ki v zadnjih letih migrirajo iz konfliktne Sirije, Afganistana, Eritreje in Somalije. Raziskovalka Jane Freedman (2016) je raziskovala izkušnje begunk, ki so čez Sredozemsko morje priplule na grški otok Kos. Analizirala je izkušnje sirskih, afganistanskih in iraških žensk z nasiljem v izvorni družbi in na poti ter njihove strategije za preživetje. Med raziskovankami so tudi ženske, ki so potovale popolnoma same ali skupaj z otroki. Begunke so bile tako v izvorni družbi kot na poti bolj izpostavljene visokim tveganjem za nasilje, nevarnosti in umrljivosti v primerjavi z moškimi, a so se kljub nevarnostim odločile, da pobegnejo pred nasiljem, preganjanjem in konflikti ter poiščejo varen dom zase in za svoje otroke.

Ženske pripovedi v omenjenih raziskavah so prikazale, da ima upanje kot čustveno doživljanje neverjetno moč, ki povečuje človeške vzdržljivosti in pomaga, da se ljudje lažje soočajo s trpljenjem in težkimi življenjskimi preizkušnjami. Značilnost upanja je tudi odvisnost od družbeno-ekonomskih in družbeno-kulturnih

kontekstov, kar lahko označimo kot kolektivno in družbeno razsežnost upanja. Upanje je namreč povezano z družbenimi predstavami in kolektivnimi vizijami o dobrem in smiselnem življenju znotraj posamezne družbe, kar Hage (2003) imenuje *družbeno upanje*⁶. Migracije so pomemben element družbenega upanja, ki

5 Aleksandrinke so ženske z Goriškega, ki so se od druge polovice 19. stoletja do 60. in 70. let 20. stoletja kot do jilje in služkinje zaposloval v Egiptu. Kmečka in meščanska dekleta so se pri bogatih evropskih družinah zaposloval kot kuharice, sobarice, varuške, do jilje, guvernante, šivilje ipd.

6 Družbeno upanje lahko opredelimo kot tisto, ki ga posamezna družba spodbuja.

sooznačujejo potencial in upanje na simbolnih in materialnih ravneh, kljub negotovosti in tveganju, ki jih migracije lahko prinašajo. Hage pri tem poudarja vlogo nacionalne države kot ključnega akterja, ki ustvarja, spodbuja in deli družbeno upanje.

Sklep

Prihodnost je neizogibna smer našega bivanja. Z upanjem, ki je zaznamovano z vizijo boljše prihodnosti, pa dajemo življenju motivacijo za nadgradnjo trenutnih zmožnosti. Z vizijo boljše prihodnosti je lahko povezana tudi selitev oz. sprememba življenjskega okolja, ki širi obzorja, možnosti za produktivno delo, boljši zaslužek, pridobitev boljše izobrazbe, v nekaterih primerih prinaša tudi negativne posledice (slabi življenjski in delovni pogoji, nizka plačila, ksenofobija, rasizem in diskriminacija), katerih se migranti pred selitvijo pogostokrat ne zavedajo.

Med priseljenci je vse večje število otrok, ki upajo na boljše življenje v novem okolju. Pomoč šole priselje-

nim otrokom je lahko psihosocialne, psihološke, izobraževalne in motivacijske narave. Posebnega pomena je personalizirana in celostna obravnava otroka, krepitev njegove odpornosti in psihičnih zmogljivosti za obvladovanje težav, ki izhajajo iz njegovih prejšnjih (slabih) izkušenj, morebitne neuspešnosti, prilagoditvenih težav, izključenosti.

Raziskave izbranih ženskih migracij so prikazale, da je za poskuse zagotavljanja boljše prihodnosti potreben angažma, včasih celo žrtvovanje in tveganje življenja v sodobnosti. Navsezadnje upanje nikoli ne more biti povsem ločeno od brezupa, prav tako pa ga, kot je ugotovil že Spinoza, ni mogoče ločiti od strahu in negotovosti (po Crapanzano 2003). Upanje je torej na eni strani zaznamovano z vero v prihodnost, po drugi z negotovostjo. Kot analitični okvir v družboslovnih raziskavah, kot kategorija izkušnje, vključuje proučevanje obeh – potencial za boljše življenje in negotovost, pa tudi razumevanje upanja kot družbeni in kolektivni pojav ter različne učinke upanja, kot so paralizirajoče upanje, delovalnost, afekti in vedenje, ki se formira ob doživljanju upanja. <

Viri in literatura

1. Bloch, E. (1986). *The principle of hope*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
2. Castles, S. in Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire in London: MacMillan Press Ltd.
3. Cole, J. (2014). Producing value among Malagasy marriage migrants in France: managing horizons of expectation. *Current Anthropology*, 55, 9, str. 85-94.
4. Crapanzano, V. (2003). Reflections on hope as a category of social and psychological analysis. *Cultural Anthropology*, 18, 1, str. 3-32.
5. Dalferth, I. U. in Block, M. A. (ur.) (2016). *Hope*. Tübingen: Mohr Siebeck.
6. Fedjuk, O. (2011). *Beyond motherhood: Ukrainian female labor migration to Italy*. PhD thesis, Budapest: Central European University.
7. Fox, K. (2011). *Peasants into European farmers?: EU integration in the Carpathian mountains in Romania*. Zürich; Berlin: Lit Verlag.
8. Freedman, J. (2016). Engendering Security at the Borders of Europe: Women Migrants and the Mediterranean 'Crisis'. *Journal of Refugee Studies*. Special Issue: Refugee Migration and Local Demarcations: New Insight into European Localities, 29, 4, str. 568-582.
9. Freidman, J. (2004). Globalization, Transnationalization, and Migration: Ideologies and Realities of Global Transformation. V J. Friedman in S. Randeria (ur.). *Worlds on the Move: Globalization, Migration and Cultural Security*. London, New York: I. B. Tauris and Co., str. 63-88.
10. Freire, P. (1994). *Pedagogy of Hope: Reliving Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum Publishing Company.
11. Giroux, H. A. (1997). *Pedagogy and the politics of hope*. Boulder, Colorado: Westview Press.
12. Grayson, J. (2014). Migration and Adult Education: Social Movement Learning and Resistance in the UK. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 5, 1, str. 177-194.
13. Hage, G. (2003). *Against paranoid nationalism: searching for hope in shrinking society*. Annandale: Pluto Press Australia.
14. Kleist, N. in Jansen, D. (ur.) (2016). *Hope and Uncertainty in Contemporary African Migration*. New York: Routledge.
15. Kofman, E., Phizacklea, A., Raghuram, P. idr. (2000). *Gender and International Migration in Europe: Employment, Welfare and Politics*. London, New York: Routledge.
16. Kožar Rosulnik, K. (2015). *Biografsko učenje žensk v kontekstu migracij*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
17. Lucht, H. (2011). *Darkness before Daybreak. African Migrants Living on the Margins in Southern Italy Today*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
18. Makuc, D. (1993). *Aleksandrinke*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba.
19. Miyazaki, H. (2004). *The Method of Hope. Anthropology, Philosophy, and Fijian Knowledge*. Stanford: Stanford University Press.
20. Moulden, P. L. (2005). *Hope - Heartbeat of Adult Education: A Phenomenological Inquiry*. PhD Dissertation. Chicago: National-Louis University.

21. Pine, F. (2014). Migration as Hope. Space, Time, and Imagining the Future. *Current Anthropology*, 55, 9, str. 95-104.
22. Rojnik, I. (2006). Teleologija vzgoje in izobraževanja v luči filozofske antropologije Antona Trstenjaka, *BV*, 66, 2, str. 205-221.
23. Sarró, R. (2015). Hope, Margin, Example: The Kimbanguist Diaspora in Lisbon. V J. Garnett in S. L. Hausner (ur.). *Religion in Diaspora*. London: Palgrave Macmillan UK, str. 226-244.
24. Snyder, C. R. (1994). *The psychology of hope: You can get there from here*. New York: Free Press.
25. Thompson P. in Žižek, S. (ur.). (2013). *The Privatization of Hope: Ernst Bloch and the Future of Utopia*. Durham in London: Duke University Press.
26. Trifanescu, L. (2015). Against Patterns of Domination: Migration as an Act of Empowerment and Learning. V J. Ostrouch-Kamińska in C. C. Vieira (ur.). *Private World(s): Gender and Informal Learning of Adults*. Rotterdam: Sense Publishers, str. 91-102.
27. Tynjälä, P. (2013). Toward a 3-P Model of Workplace Learning: A Literature Review. *Vocations and Learning*, 6, str. 11-36.
28. UNHCR (2015). Dostopno na <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html> (20. 2. 2017).
29. United Nations (Department of Economic and Social Affairs, Population Division). (2016). *International Migration Report 2015: Highlights*. Dostopno na http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf (22. 2. 2017).
30. Vianello, F. A. (2016). Migration of Ukrainian Nationals to Italy: Women on the Move. V O. Fedyuk in M. Kindler (ur.). *Ukrainian Migration to the European Union. Lessons from Migration Studies*. Cham: Springer International Publishing, str. 163-178.
31. Zigon, J. (2009). Hope dies last. Two aspects of hope in contemporary Moscow. *Anthropological Theory*, 9, 3, str. 253-271.
32. Zournazi, M. (2002). *Hope: new philosophies for change*. Annandale: Pluto Press Australia.

Iz digitalne bralnice ZRSŠ

www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica

V digitalni bralnici lahko dve leti po izidu prelistate strokovne revije, ki so izšle pri Zavodu RS za šolstvo in so vam BREZPLAČNO dosegljive tudi v PDF obliki. Prijetno strokovno branje vam želimo.

